

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ США У ПЕРІОД ДРУГОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ

У статті розглядаються концептуальні і прикладні аспекти проблеми пріоритетів зовнішньої політики США у період другої адміністрації Барака Обами. Важливим питанням залишається виявлення дихотомії нових ідей, принесених Обамою у Білий дім, та реальних результатів його президентства. На погляд критиків, Обама зробив найбільшу помилку, коли забув цінність понять «стримування, рівновага сил, лояльність»; він не зміг оцінити хто є другом, а хто ні США. Тому на другому терміні всі невирішені раніше проблеми стали відчутно більшими; так було з ІДІЛом, Лівією, Сирією, Іраком у 2014-2016 рр.

Ключові слова: зовнішня політика, США, Барак Обама, друга адміністрація.

Chumak K. The US Foreign-Policy Priorities under the Second Administration of Barack Obama.

The article examines the conceptual and applied aspects of foreign-policy priorities of the USA in the period of the second administration of Barack Obama. An important question is remained by the exposure of dichotomy of the new ideas brought by Obama in the White House, and real results of his presidency. On the view of critics, Obama did a most error when forgot the value of concepts “Inhibition, balance of powers, loyalty”; he was not able to estimate who friend, and who is not to the USA. Therefore on the second term

* аспірант кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Науковий керівник к. політ. н., доц. Дубовик В. А.

all unsolved problems became large perceptibly; so it was with ISIL, Libya, Syria, and Iraq in 2014-2016.

***Keywords:** foreign policy, the USA, Barack Obama, second administration.*

Чумак К. О. Внешнеполитические приоритеты США в период второй администрации Барака Обамы.

В статье рассматриваются концептуальные и прикладные аспекты проблемы приоритетов внешней политики США в период второй администрации Барака Обамы. Важным вопросом остается выявление дихотомии новых идей, принесенных Обамой в Белый дом, и реальных результатов его президентства. На взгляд критиков, Обама сделал наибольшую ошибку, когда забыл ценность понятий «сдерживание, равновесие сил, лояльность»; он не смог оценить кто друг, а кто нет США. Поэтому на втором сроке все нерешенные ранее проблемы стали ощутимо большими; так было с ИГИЛ, Ливией, Сирией, Ираком в 2014-2016 гг.

***Ключевые слова:** внешняя политика, США, Барак Обама, вторая администрация.*

Постановка проблеми. Сьогодні все ще складно правильно оцінити другий строк Обами на тлі того, що робить Д.Трамп, експерти навіть висловлюють думку, що на тлі Трампа будь-хто у Білому Домі виглядає краще, аніж насправді. Однак демократи не змогли довести, що саме вони є захисниками простих людей; Д.Трампу допомогла підтримка «одноповерхової Америки». Для неї було найважливішим те, що десятиліття незаконної імміграції змінило динаміку робочої сили; безкінечні обіцянки поліпшення умов освіти не здійснилися; все більш наївно виглядала традиційна американська мрія про працю, що добре оплачується, про шлюб та дітей. Мільйони американців, які голосували за

демократів у минулому, почували себе забутими. Республіканці пояснювали провал Б.Обами тим, що в нього була дипломатична стратегія, але не було військової стратегії на відміну від його супротивників у Сирії, що мало катастрофічні наслідки. Б.Обама був не в змозі зробити те, що обіцяв. Як відзначала республіканська преса, в цілому у зовнішній політиці «корона Обами виявилася надто важкою для нього» [1]. Отже, важливим питанням залишається з'ясування дихотомії нових ідей, принесених Обамою у Білий дім, та реальних результатів його президентства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які на сьогодні внесли найбільший вклад у дослідження еволюції зовнішньополітичних пріоритетів США під час президентства Б.Обами, порівняно небагато власне українських політологів. Але варто підкреслити важливість здобутків вітчизняних науковців С.Галаки, В.Головченка, Б.Гончара, В.Копійки, Є.Макаренка, В.Манжоли, Н.Ожевана, Н.Піпченко, І.Погорської, О.Потехіна, Н.Ржевської, М.Рижкова, Є.Тихомирової, С.Федуняка, М.Фесенка, Л.Чекаленко, В.Шевчука, С.Шергіна та ін. [2-3], які розглядають зовнішню політику в контексті ширших трансформацій сучасної міжнародної системи. Серед американських політологів порівняно помірним науковим підходом, вільним від партійних пристрастей, можна назвати Дж.Бойза та Дж.Стерн [4-5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення проблеми пріоритетів зовнішньої політики США у період другої адміністрації Б.Обами потребує комплексних досліджень, поки що майже відсутніх в Україні, деталізації та конкретизації окремих її аспектів, зокрема, відношення США до геополітичних суперників, у тому числі до Росії, що вважається важливим в умовах забезпечення національних інтересів України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є з'ясування на основі політичного аналізу особливостей формування зовнішньополітичних пріоритетів США в 2013-2017 рр. під впливом особистості президента Б.Обами.

У своїй другій інаугураційній промові Б.Обама майже не торкався проблем зовнішньої політики, віддавши перевагу внутрішнім проблемам життєдіяльності американського суспільства. У результаті, на думку «Економіст», відразу стало ясно, що 44 американський президент не планував приділяти багато уваги зовнішній політиці, за що його почали критикувати зі всіх сторін, акцентуючись на тому, що президент забув про важливість завдання підтримувати глобальне американське лідерство [6].

У жовтні 2013 р. почалася криза президентства Б.Обами, і навіть особи, найбільш лояльні до адміністрації, вважали, що весь другий термін підірвала програма «Obamacare». Саме вона сприяла гострому як ніколи протистоянню президента і Конгресу, який переніс своє «ні» і на інші питання, важливі для президента. Б.Обама підкреслював: «Вони були невдоволені у будь-якому разі. Якщо я починав операцію, вони казали: це безвідповідально. Якщо я утримувався, вони казали: він слабкий» [6].

Республіканці поставили йому в провину підтримку Х.Клінтон, хоча така практика в США є абсолютно звичною. Поразка Х.Клінтон у 2016 р. парадоксальним чином пов'язана із негативною оцінкою виборцями саме другого терміну Б.Обами; події першого, більш вдалого президенства, громадяни вже встигли забути.

Деякі сучасні експерти, наприклад, Т.Крістенсен, припускають, що невдовзі США можуть зійти зі світової арени, подібно до інших попередніх держав-гігантів та імперій, а на їхнє місце прийдуть інші міжнародні актори. Цей підхід фокусує свою увагу на країнах БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) як вірогідних наступниках, що можуть посісти місце Америки, але така думка, підкреслюється в аналітиці, є явно спрощеною[7].

Дійсно, ключовими тенденціями розвитку світу до 2020 р. більшість експертів, зокрема В. Копійка, визначає: появу нових політичних та економічних лідерів, серед яких Китай, Індія, Бразилія, Індонезія (незахідний характер глобалізації). Прогнозується безпрецедентне

перенесення відносного багатства та економічного впливу із Заходу на Схід. Сукупний глобальний дохід США, Європи, Японії може скоротитися з сучасних 56 % майже наполовину до 2030 р., а розмір фінансових активів ринків, що розвиваються, зросте у два рази вже до 2020 р. [2].

Водночас США залишаються єдиним глобальним лідером, незважаючи на певне послаблення позицій у зв'язку з глобальною фінансовою кризою, оскільки економіка США становить 25% від світової, сукупні розміри ВВП держав БРІКС - Бразилії, Росії, Індії, Китаю та ПАР - склав 8,2 млрд доларів в 2009 році, що помітно менше ВВП США. Для того, щоб усі ці країни наблизилися за своєю економічною потужністю до США, їх економіки повинні вирости на 75%, йдеться у дослідженнях [3]. Крім того, передбачається зростання кількості та масштабів конфліктів в багатополосному світі, особливо між державами неформальної групи БРІКС.

Бразилія не має значної стратегічної сфери впливу, а обмежується Південною Америкою [4, с. 836]. Росія опинилася перед загрозою масштабного соціально-політичного фіаско, особливо небезпечного з огляду на значне скорочення її власних енергоресурсів та антипутінські виступи. Перед Китаєм стоять проблеми політичного характеру, насамперед наростання протестів проти диктатури комуністичної партії з боку середнього класу, посилені економічним уповільненням країни. Індія потерпає від внутрішніх етнічних, релігійних і регіональних протистоянь, які можуть розірвати країну на частини. Тому Індія, як один з найважливіших партнерів США в Південній Азії, розраховувала при Б.Обамі на зміцнення взаємин, що принципово покращилися за президенства Б.Клінтона, але натомість країна опустилася ще нижче в переліку американських пріоритетів [8, с. 224]. Підкреслюючи важливість Індії як країни зі спільними з США цінностями й інтересами, в реальності Б.Обама цікавився нею тільки в двох аспектах – ядерному питанні (приєднання до ДНЯЗ) та стримуванні Китаю. Аналітики підтримували

Б.Обаму як першого президента, що відвідав парад Дня Республіки в Індії, і таким чином підкреслив важливість Індії як стратегічного партнера США в Південно-Східній Азії. Але справа стратегічного партнерства обмежилася деклараціями.

Жодна з перерахованих держав не могла замінити США на світовій арені, хоча вони конкурували за вплив на глобальному рівні і нівелювали можливості одна одної. У деяких столицях до вибіркового самоусунення Вашингтона з окремих зон світу ставилися прихильно і намагалися створити «антигегемонистський» та антиамериканський блоки. Проте навряд чи спільна антиамериканська стратегія призведе коли-небудь до тривалої співпраці між такими різними країнами, як Китай, Індія та Росія. Її не сприйматимуть і ті держави, які або самі прагнуть стати частиною Заходу, або чекають від останнього захисту, або захоплюються ліберальною політичною моделлю. Протидію США переважно підтримували ті лідери, які боялися втратити владу і вплив на міжнародній арені, вбачаючи у внутрішній опозиції «руку Заходу». Проте не було створено такої універсальної ідеології, яка б об'єднала і мобілізувала дуже різні країни з конкурентними амбіціями і змаганнями за зони впливу [9].

Б.Обамі знадобилося вісім років щоб розчаруватись у своїх можливостях вплинути на політику Кремля. Основними його помилками експерти вважають відсутність реагування на отруєння колишнього агента ФСБ О.Литвиненка у Лондоні, хоча британська влада ще у 2007 р. дійшла висновку, що це було вбивство, скоєне російськими агентами. Далі була війна 2008 р. з Грузією, на яку Захід відреагував мляво. До 2012 р. продовжувалося наївне сприйняття Д.Медведева як модернізатора Росії та самостійного гравця. Тим часом В.Путін вкрав російські парламентські вибори 2011 р., вторгся в Україну й анексував Крим у 2014 р., втрутився у Сирію в 2015 р. й розбомбив вщент Алеппо. Американська адміністрація ж завжди робила мінімальні відповідні кроки і фактично вітала прихід Росії в Сирію як можливість врятувати репутацію Б.Обами.

Тільки після російського втручання у президентські перегони у листопаді 2016 р. Б.Обама почав прислухатись до «яструбів», таких як П.Ромні, що у 2012 р. назвав РФ головним ворогом США, до тих, хто був проти угоди з РФ у Сирії, а також звернути увагу на Україну, що просила більшої допомоги [10]. В.Хансон, однак, вважає, що найбільшою помилкою Б.Обами було не те, що він загравав з російським лідером, а те, що він намагався робити вигляд, що може йому диктувати, не враховуючи амбіції Путіна, що не пробачить публічного приниження. Отже, вказують фахівці з міжнародних відносин, з Б.Обамою відбулась помилка, схожа з тією, що зробив Н.Чемберлен на переговорах з Гітлером, коли він думав, що треба звертатись до голосу розуму, до національних інтересів. В.Путіна, йдеться в експертних оцінках, не заспокоювали дружні жести Б.Обами, нервувала його зухвалість, поєднана зі слабкістю; Путін не вірив, що США здатні застосувати силу проти РФ, тож спокійно протистояв всюди від України до Сирії [11]. Навіть спроба налагодити діалог з Іраном була краще використана Росією, аніж самими США. Так що у підсумку стратегія Росії в Близькосхідному регіоні, виглядала більш успішною, аніж стратегія США.

Щодо Азії, то за президентства Б.Обами одна з головних цілей полягала в тому, щоб Китай став відповідальним гравцем у ліберальному світовому порядку, прийняв основні цілі і правила, і зробив свій внесок у загальне управління. Але виявилось, що швидке зростання значимості КНР у світі спричинило завищені очікування міжнародного співтовариства, яким Пекіну важко відповідати. Хоча Китай є серйозним фактором міжнародної політики, він, як і раніше, бачить себе країною, що розвивається, завдання якої насамперед удосконалювати національну економіку, а не брати на себе якісь зобов'язання перед світовим співтовариством [12, с. 169].

На погляд критиків другої адміністрації Б.Обами, він перш за все зробив таку помилку, як забуття цінності понять «стримування, рівновага

сил, лояльність». «Він не зміг оцінити хто є другом США, а хто ні. На думку республіканців, Єгипет, Йорданія, країни Перської затоки є все-таки дружніми; Іран, ісламістська Туреччина та Брати-Мусульмани – ні. Ізраїль – сильний союзник; Велика Британія та Франція – старі партнери; Куба та Нікарагуа – старі супротивники. Але коли і дружба, і ворожість не мають ніякого значення, і немає ніякої винагороди за дружбу, і ніякої небезпеки бути нашим ворогом, тоді ми будемо мати багато ворогів і дуже мало друзів» [11].

Опитування щодо оцінки діяльності президента Б.Обами показало, що у 2014 р. він мав 40% підтримки суспільства, в 2015 р. - 45%, а в 2016 р. майже 53% громадян оцінили його діяльність позитивно. Водночас біля 2/3 населення вважали, що країна йде неправильним курсом, що президент не дотримується належним чином завдань захисту національної вигоди [13].

При цьому відносини президента з конгресом у 2016 р. ще погіршились, і у вересні вперше обидві партії виступили разом проти президентського вето на закон 97-1. Промова Б.Обами в Університеті Ратгерс, де він заявив, що «в усіх смислах Америка стала краще й світ став краще, аніж це було 50 років тому чи 30 років тому, чи навіть 8 років тому», викликала протестну реакцію не тільки республіканців, а й демократів [14].

Один з найвпливовіших у США представників «четвертої влади» К.Сайлліза з «Вашингтон Пост» кожного грудня обирає найбільшого політичного лузера. У 2013 р. вибором К.Сайллізи став Б.Обама за скандали в Агентстві нацбезпеки та питання до адміністрації після нападу на американців в Бенгазі. У 2014 р. вибором К.Сайллізи був знову Б.Обама: загроза з боку ІДІЛ стала більш ясною, залучення Росії в українську кризу зросло. У 2016 р. К.Сайлліза дійшов висновку, що Б.Обама остаточно програв своє президентство, тому що люди обрали Д.Трампа [15].

Ще один забутий більшістю аналітиків, але дуже важливий наслідок

президентства Б.Обами – це те, що він боровся за розширення президентських повноважень. При Б.Обамі, наголошується в аналітиці, була узаконена дуже небезпечна й по суті антиконституційна теорія, що бездіяльність Конгресу є законним джерелом президентської влади. Він пояснював необхідність розширення президентських повноважень тим, що Конгрес працює неефективно, і це заважає йому ефективно боротися перш за все з тероризмом. Але тепер міцніші, аніж ті, що Б.Обама успадкував від Дж.Буша-молодшого, прерогативи президента (свого роду імперське президентство), перейшли до Д.Трампа. Юрист У.Маршалл (Університет Північної Кароліни) зауважив, що тепер «не так легко буде повернути джина у пляшку односторонньої виконавчої дії» [15].

Б.Обама в цілому не проявив себе як активний північноатлантичний лідер. Його міністр оборони Ч.Хейгел, республіканець, котрий був проти попередніх збройних інтервенцій США, виступав проти нової участі військ своєї держави десь за океаном. Америка не пропонувала солдатів на підмогу французам у Малі, не допомагала Ємену чи будь-якій іншій країні, де теж діяла Аль-Каїда. Натомість Пентагон, змушений заощаджувати, більше покладался на безпілотники у відстеженні та знищенні підозрюваних терористів. Саме ця тенденція стала провідною у сфері безпеки та оборони.

Під час другого терміну всі невирішені раніше проблеми стали відчутно більшими. Так було з ІДІЛ, Лівією, Сирією, Іраком; все погіршилося протягом 2014-2016 рр. Це дало підстави В.Хансону назвати політику Б.Обами «потьомкінськими селами», де під тонким шаром нової фарби, все той же старий трухлявий фасад; тим часом Близький Схід, Росія, Китай, Іран та ІДІЛ як терміти роз'їдають всю американську будівлю [11].

Зокрема, все, що стосується Великого Близького Сходу, першочергового пріоритету США, розвивалося за найгіршим сценарієм, так що Б.Обама завершив термін свого президентства з американськими

збройними силами, зайнятими не тільки в Афганістані, але й в Іраку, Сирії, Пакистані, Сомалі, Лівії та Ємені. Залучення американських військ принаймні в семи країнах протягом другого терміну адміністрації Б.Обами посилювалося, але здавалося, що пропорційно зростає і хаос в регіоні. Крім того, зусилля в Афганістані, Іраку, Сирії постійно збільшувалися, не приносячи США очевидних вигід, оскільки збройні сили США, у тому числі на морі та в повітрі, за останнє десятиліття значно втратили свою першість. Одним з останніх розпоряджень Б.Обами щодо ВВС була висилка нового американського корпусу у Гільмендську область південного Афганістану, де протягом останніх восьми років знаходились десятки тисяч морських піхотинців й сотні були вбиті [16].

Крім того, війна в Афганістані мала наслідком й важливі зовнішньополітичні ускладнення. Оскільки таліби мали базу й притулок у прикордонних північно-західних районах Пакистану, треба було домогтися того, щоб цей притулок, було знищено. Б.Обама не зміг відмовитися від нанесення ударів американською авіацією, що стало серйозною проблемою у відносинах з Пакистаном. Удари з повітря, а тим більше рейди американських командос на пакистанську територію з Афганістану, викликали значне збурення пакистанського населення.

США поступово почали перенесення центру ваги в регіоні з Афганістану на Пакистан. У 2008 р. був уведена посада спеціального представника США в регіоні «Афганістан-Пакистан» (т. зв. «Афпак», концепція АфПаку), на яку було поставлено одного з найвідоміших дипломатів Р.Холбрука. Тобто, поступово Пакистан висувався на перше місце у відносинах зі США порівняно з Афганістаном. Мирна угода Ізраїлю з палестинцями суттєво знизила б ризики й сприяла б денуклеаризації Ірану, тому палестинська проблема для США поступово висувалася на перше місце в черзі проблем на Близькому Сході.

Але можливо найбільш несподіваним поворотом подій, з яким Б.Обамі довелося зіштовхнутися за час перебування на посаді президента,

було «Арабське пробудження». Він зумів виробити правильний підхід до цих процесів, розуміючи, що арабські революції не спрямовані проти Сполучених Штатів [12, с. 173]. Президент рішуче підтримав вимоги свободи й демократії в арабському світі, допоміг скинути непопулярних диктаторів в Єгипті, Лівії та Ємені, роблячи в той же час усе можливе, щоб зберегти стабільність у регіоні Перської затоки, в якій були зацікавлені США. Не обійшлося й без тактичних прорахунків – пониження президента Єгипту Х.Мубарака, нездатність досягти глибоких реформ у Бахреїні, повільність прийняття рішень, через яку не вдалося відсторонити сирійського диктатора Б.Асада. Б.Обама підтримав ідею збереження ролі армії в Єгипті, й це дозволило розпочати перехідні процеси. Разом з тим ставка на військових-демократів не принесла очікуваних результатів, хоча Верховна Рада Збройних Сил (тимчасовий правлячий орган в Єгипті) неодноразово заявляла про намір дотримуватися всіх міжнародних зобов'язань, у тому числі положень мирного договору з Ізраїлем; на перевірку вона виявилася нездатною виконати вимоги народу й захистити права меншин. Замість того, щоб забезпечити впорядкований перехід, до якого б.Обама прагнув з перших днів революції, армія спробувала захистити свої особливі інтереси й поставити себе вище Конституції. Вимагаючи поважати підсумки виборів і допустити до влади ісламістів, Б.Обама зробив ставку на те, що «Брати-Мусульмани» не будуть намагатися нав'язати шаріат чверті населення арабського світу. Він плекав надію на те, що ця партія, яка прийшла до влади легітимно, віддасть перевагу стабільності, гарантом якої може послужити співробітництво зі Сполученими Штатами й дотримання мирного договору з Ізраїлем. Б.Обама вважав, що інтереси США менше постраждають, якщо брати участь у розвитку подій замість того, щоб пригнічувати реальне волевиявлення громадян Єгипту [12, с. 174]. Б.Обама, зазначають фахівці, даремно вважав, що прагматизм ісламістських лідерів переважить їхнє

ідеологічне неприйняття ідей лібералізму, секуляризації й цілей США в Близькосхідному регіоні.

Однак помилка в Єгипті, здавалося, компенсувалася для адміністрації Б.Обами безладдям в Сирії, спільниці Ірану в арабському світі. Якщо Тегеран втратить Дамаск у якості провідника свого політичного впливу в самому серці арабо-ізраїльського конфлікту, це стане для Ірану серйозною стратегічною поразкою. Міжнародна ізоляція Б.Асада і його змушена зосередженість на внутрішньополітичних викликах, які йому кинула сирійська опозиція, суттєво послабили здатність Дамаска підтримувати іншого союзника Ірану в регіоні, рух «Хезболла», який прагнув утримувати під контролем Ліван. Тим часом ХАМАС також зійшов із іранської орбіти, дрейфуючи убік єгипетської партії «Брати-Мусульмани». ХАМАС переніс свою штаб-квартиру з Дамаска, а Іран припинив надавати допомогу цій групі [17].

Лівія в стратегічному контексті ніколи не була на першому плані для США. Б.Обама допоміг скинути диктатора М.Каддафі порівняно малою кров'ю, підтримавши військову інтервенцію європейських союзників по НАТО. Але непрямих витрат уникнути не вдалося. Повалення режиму М.Каддафі не передбачалося резолюцією Ради Безпеки ООН, отже, Б.Обама підтвердив обвинувачення Пекіна і Москви, що Захід спотворює зміст резолюцій ООН заради досягнення своїх цілей. Непередбаченим наслідком стало й те, що Китай і Росія, а також Бразилія, Індія й ПАР, більше не бажали підтримувати резолюції, які могли привести до військових інтервенцій з метою зміни правлячих режимів в інших країнах арабського світу. Це утруднило Обамі дуже важливе завдання ізоляції режиму Б.Асада [18, с. 9].

В цей час Саудівська Аравія твердо виступила проти політичних реформ у себе, а заодно намагалася запобігти їм у сусідньому Бахреїні [12, с. 175]. Схильність Б.Обами пустити цей перехідний процес на самоплив, була короткозорою, першочерговим залишилося завдання домовитися про

нову угоду із саудівським королем Абдуллою. Б.Обамі потрібно було переконати короля, що складання дорожньої карти, яка в остаточному підсумку приведе до встановлення конституційних монархій у сусідніх країнах (спочатку в Бахреїні, а згодом у Йорданії й арабських державах, що входять у Раду співробітництва Перської затоки), зможе краще їх захистити [19].

У боротьбі з терором Б.Обама виявив твердість, однак до кінця його президентства стабільність в Іраку, Афганістані й Пакистані все ще не була досягнута [5, с. 68]. Адміністрація виділила більше фінансових ресурсів, ніж попередня, проте повного успіху не відбулося через те, що місцеві жителі не могли зрозуміти, залишаються американці чи йдуть, вважає Вашингтон їх своїми друзями чи ворогами [20, с. 168]. Це призводило до того, що місцеві політики часто займали оборонну позицію, і Білому дому не вдавалося досягати поставлених цілей [21, с. 15].

При цьому, як зазначав В. Копійка, найвищий рівень загроз для міжнародно-політичних ініціатив США залишиться пов'язаним з високою ймовірністю загострення конфлікту на Близькому Сході, а також зі зростанням релігійного насильства між сунітами і шиїтами в Іраку; з середньою ймовірністю проведенням терористичних актів у США або державах-союзниках, здійсненням кібератак щодо критично важливої інфраструктури США, посиленням північнокорейської кризи через військові провокації або внутрішньополітичну нестабільність, відновленням ізраїльських військових ударів по Ірану внаслідок призупинення перемовин або появою доказів про розробку ядерної зброї, виникненням збройного протистояння в Південно-Китайському морі між Китаєм та однією або декількома державами щодо спірних морських районів [23, с. 324].

Середньо-високий рівень впливу на зовнішньополітичну стабільність США і світу може здійснювати посилення громадянської війни в Сирії через нарощування зовнішньої підтримки воюючих сторін або військового

втручання зовнішніх сил, зростання насильства і нестабільності в Афганістані через виведення коаліційних військових сил і зміцнення угруповання талібів, інтенсифікації військового протистояння на Сході України внаслідок проведення відкритої російської військової інтервенції, підвищення напруженості між Ізраїлем та Палестиною.

Помірний рівень загроз для зовнішньої політики США може мати продовження політичної нестабільності в Лівії, Єгипті та Нігерії, поглиблення громадянського насильства в Йорданії, посилення релігійного протистояння в Лівані та інтенсифікація політичного протиборства між курдськими угрупованнями і турецькими силами безпеки в Туреччині внаслідок продовження громадянської війни в Сирії, зміцнення філій Аль-Каїди на Аравійському півострові через тривалу політичну нестабільність в Ємені, зростання організованої злочинності в Мексиці [22, с.202].

Висновки. Таким чином, міжнародно-політичні пріоритети США, так як вони були сформульовані в оновленій безпековій доктрині США у лютому 2015 р., першочерговим називали Великий Близький Схід. Засадами зовнішньополітичної стратегії США вважалася політика підтримки світового лідерства, збереження належного рівня внутрішньої та зовнішньої стабільності в країні та навколо неї через використання політичної, економічної і військової могутності, формування міжнародних альянсів і стратегічних партнерств, спрямованих на зміцнення впливу США в системі міжнародних відносин і збереження поточного світового порядку. Підсумовуючи здобутки другої демократичної адміністрації, США можна зробити висновок, що у цілому ідеалізм Б.Обами дозволив Вашингтону зайняти правильну позицію в надзвичайних обставинах, а вроджений прагматизм президента допоміг йому знайти баланс між американськими цінностями й стратегічними інтересами. Б.Обама може стверджувати, що переломив ситуацію в Іраку, вистояв в Афганістані й Пакистані та обезголовив Аль-Каїду. Головним розчаруванням від президентства Б.Обами стала близькосхідна дипломатія – саме в цьому

регіоні вбачається найбільша розбіжність між обіцянками і реаліями. Підсумки вибухових подій в арабському світі в комбінації з нездатністю Б.Обами досягти миру між ізраїльтянами й палестинцями, рішучістю Туреччини стати лідером арабського миру, пожертвувавши при цьому відносинами з Ізраїлем, позбавили Вашингтон послідовної стратегії і не залишили іншого вибору, як тільки реагувати на непередбачені події. Але слід визнати, що більш послідовна політика США на ВБС зовсім не обов'язково привела б до більш позитивних результатів; історія показує, що у більшості випадків вплив Сполучених Штатів на ситуацію був обмеженим.

Список використаних джерел

1. Krauthammer C. The Unipolar Moment Revisited // *The National Interest*. – 2002. – Winter. – P. 5–17.
2. США і світ XXI століття./ Колективна монографія ІСЕМВ. К.: Центр вільної преси, 2013.- 658 с.
3. Зовнішня і безпекова політика США у XXI ст. Зовнішня та безпекова політика США: аналітичні дослідження. Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Погорська І. І., Піпченко Н. О. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 456 с.
4. Boys J. Exploiting Inherited Wars of Choice. Obama's Use of Nixonian Methods to Secure the Presidency // *American Politics Research*. – 2014. – Vol. 42. – N 5. – P. 815-840.
5. Stern J. Obama and Terrorism // *Foreign Affairs*. – 2015. – Vol. 94. – N 5. – P. 62-71.
6. Roberts D. Obama's second term: a president faces the limits of his power [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/us-news/2017/jan/05/barack-obama-second-term-achievements-sandy-hook>
7. Christensen T. J. Obama and Asia // *Foreign Affairs*. – 2015. – Vol. 94. – N 5. – P. 28-36.
8. Bhattacharya S. B. Of Democracies, Wars and Responses to War: A Comparative Perspective on War and Security in India and the United States // *India Quarterly: A Journal of International Affairs*. – 2013. – Vol. 69. – N 3. – P. 211–227.
9. Herz M. Concepts of security in South America // *International Peacekeeping*. – 2010. – Vol. 17. – P. 568-612.
10. Lowry R. The Reset Failure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nationalreview.com/article/443695/barack-obama-vladimir-putin-russian-reset-was-failure?target=topic*tid
11. Hanson V. D. The Ancient Foreign Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalreview.com/article/443347/obama-foreign-policy-ignores-human-nature-time-tested-truths?target=topic&tid>
12. Индик М., Либерталь К., О'Хэнлон М. Оценка внешней политики Обамы // *Россия в глобальной политике*. – 2012. – № 3. – С. 166-180.
13. Merry R. W. Why Obama's Second Term Paved the Way for Trump's Rise [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nationalinterest.org/feature/why-obamas-second-term-paved-the-way-trumps-rise-18359>

14. Geraghty J. Obama's Second Term Was a Complete Failure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalreview.com/article/442925/barack-obama-second-term-complete-failure>
15. Ruge V. de. Obama's Imperial Presidency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nationalreview.com/corner/443799/obamas-imperial-presidency?target=topic*tid
16. French D. Obama's Aggression Demonstrates the Failure of his Foreign Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nationalreview.com/corner/443677/obamas-aggression-demonstrates-failure-his-foreign-policy?target=topic*tid
17. Mazzetti M., Worth R., Gordon M. Obama's Uncertain Path amid Syria Bloodshed // New York Times. – 2013. – October 22.
18. Rose G. What Obama Gets Right // Foreign Affairs. – 2015. – Vol. 94. – N 5. – P. 2-12.
19. Schake K. How to Lose Friends and Alienate Allies // Foreign Policy. – 2014. – June 30.
20. Fair C. C., Ganguly S. An Unworthy Ally. Time for Washington to Cut Pakistan Loose // Foreign Affairs. – 2015. – Vol. 94. – N 5. – P. 160-171.
21. Stephens B. What Obama Gets Wrong // Foreign Affairs. – 2015. – Vol. 94. – N 5. – P. 13-17.
22. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях». Наукова серія «Трансатлантичні студії». Колективна монографія, К.: Центр вільної преси, 2014- 542с.
23. Регіональні аспекти зовнішніх стратегій США та Європи.-Монографія.- К: Центр вільної преси.- 2016.- 528 с.